מבחן בהלכה: בין אדם לחברו (ליקוטים ב, פרק א)

זמן 90 דקות | ניקוד 100 נקודות

שם	כיתה	תאריך	ציון
			מתוך 100

זמן: 90 דקות · 100 נקודות · ענו על כל השאלות. הניקוד כתוב ליד כל שאלה.

א חלק א: ידע — 24 נקודות

הקיפו את התשובה הנכונה. 4 נקודות לכל שאלה.

1 על המצווה "וְאָהַבְתָּ לְרֵעֲךָ כָּמוֹךָ" נאמר: "זה כלל גדול בתורה". מי אמר זאת? (4 נק')

א) הלל הזקן ב) רבי עקיבא ג) רבי יהודה הנשיא ד) הרמב"ם

2 אדם מספר על חברו דבר גנאי **שהוא אמת**. לפי הרמב"ם, איך נקרא העוון הזה? (4 נק')

א) רכילות ב) לשון הרע ג) הוצאת שם רע ד) אונאת ממון

3 לפי הרמב"ם, הלאו "לֹא תִשָּׂנָא אֶת אָחִיךָ בִּלְבָבֶךָ" עוסק בעיקר ב: (4 נק')

א) שנאה שנשארת בלב ב) מכות ג) קללות בקול רם ד) ויכוח על דעות

4 יוסי ביקש מדני מחשבון, ודני סירב. למחרת דני ביקש מיוסי עט, ויוסי אמר: "הנה, קח. אני לא כמוך." במה נכשל יוסי? (4 נק')

א) נקימה ב) נטירה ג) לשון הרע ד) הלבנת פנים

5 לפי חז"ל (יומא ט, ב), בית המקדש השני חרב בעוון: (4 נק')

א) עבודה זרה ב) חילול שבת ג) שנאת חינם ד) ביטול תורה

6 "כל המחזיק במחלוקת עובר בלאו" (סנהדרין קי, א). מהו הפסוק שממנו לומדים זאת? (4 נק')

א) "לֹא תֵלֵךְ רָכִיל בְּעַמֶּיךָ" ב) "וְלֹא יִהְיֶה כְּקֹרַח וְכַעֲדָתוֹ" ג) "לֹא תִקֹּם וְלֹא תִטֹּר"

ד) "בְּצֶדֶק תִּשְׁפֹּט עֲמִיתֶךָ"

ב חלק ב: הבנה

26 נקודות

ענו במילים שלכם, במשפטים מלאים.

7

מִצְוָה עַל כָּל אָדָם לֶאֱהֹב אֶת כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל כְּגוּפוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא יט יח) "וְאָהַבְתָּ לְרֵעֲךָ כָּמוֹךָ". לְפִיכָךְ צָרִיךְ לְסַפֵּר בְּשִׁבְחוֹ וְלָחוּס עַל מָמוֹנוֹ כַּאֲשֶׁר הוּא חָס עַל מָמוֹן עַצְמוֹ וְרוֹצֶה בִּכְבוֹד עַצְמוֹ. וְהַמִּתְכַּבֵּד בְּקִלּוֹן חֲבֵרוֹ אֵין לוֹ חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא

(רמב"ם, הלכות דעות ו, ג)

לפי הרמב"ם, ציינו שתי דרכים מעשיות לקיים את המצווה "ואהבת לרעך כמוך". למה, לדעתכם, הרמב"ם מתרגם את מצוות האהבה למעשים? **8 נק'**

8

א. מה ההבדל בין **נקימה** לבין **נטירה**? **4 נק'**

ב. בנטירה האדם בכל זאת נותן לחברו את מה שביקש. למה התורה אוסרת גם אותה? (רמז: מה עלול לקרות למי שזוכר את העלבון?) **4 נק'**

9

כְּשֶׁיֶּחְטָא אִישׁ לְאִישׁ לֹא יִשְׂטְמֶנּוּ וְיִשְׁתֹּק כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בָּרְשָׁעִים (שמואל ב יג כב) "וְלֹא דִבֶּר אַבְשָׁלוֹם אֶת אַמְנוֹן מְאוּמָה לְמֵרָע וְעַד טוֹב כִּי שָׂנֵא אַבְשָׁלוֹם אֶת אַמְנוֹן". אֶלָּא מִצְוָה עָלָיו לְהוֹדִיעוֹ וְלוֹמַר לוֹ לָמָּה עָשִׂיתָ לִי כָּךְ וְכָךְ וְלָמָּה חָטָאתָ לִי בְּדָבָר פְּלוֹנִי. שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא יט יז) "הוֹכֵחַ תּוֹכִיחַ אֶת עֲמִיתֶךָ". וְאִם חָזַר וּבִקֵּשׁ מִמֶּנּוּ לִמְחֹל לוֹ צָרִיךְ לִמְחֹל.

(רמב"ם, הלכות דעות ו, ו)

א. מה אסור לעשות כשחבר פוגע בנו, ומה מצווה לעשות במקום זה? **6 נק'**

ב. הרמב"ם (שם ו, ט) כותב שמי שלא הוכיח את חברו אלא מחל לו בלב ולא שנא אותו, "הרי זו מידת חסידות". למה זו מעלה גבוהה יותר, ולמה בכל זאת אין חובה לנהוג כך? **4 נק'**

ג חלק ג: "הוי דן את כל האדם לכף זכות"

16 נקודות

10 א. כתבו את המקור לחובה לדון לכף זכות: פסוק בתורה או משנה. (4 נק')

ב. לפי "ליקוטים ב" (פרק א), החובה לדון לכף זכות תלויה במי שעשה את המעשה. כתבו מה הדין בכל מקרה: (12 נק')

המקרה	מה הדין? ולמה?
נועה, תלמידה רגילה, יצאה מהמבחן עם הדף של חברתה ביד. אפשר להסביר זאת לטוב וגם לרע.	
הרב של בית הכנסת, אדם ירא שמיים, נראה נכנס לחנות בשעה שאמורה להיות תפילה. ההסבר הטוב נשמע רחוק.	
אדם שידוע שהוא רמאי ומנצל אחרים, מבקש בנימוס להחזיק לרגע את הארנק שלכם.	

ד חלק ד: מקרים מן החיים

34 נקודות

הכריעו והסבירו לפי ההלכות שלמדתם. ציינו מקור כשאפשר.

11 בהפסקה עידו זרק אבנים בחצר, ובלי כוונה שבר חלון יקר במתנ"ס של היישוב. כל החבר'ה החליטו לשתוק: "מי שמספר הוא מלשין, וזה לשון הרע". עידו לא מתכוון לשלם.

א. האם עידו חייב לשלם? (3 נק')

ב. מה צריך לעשות קודם כול מי שיודע מה קרה? (3 נק')

ג. אם עידו מסרב, האם מותר (ואפילו מצווה) לספר לאחראים? הסבירו למה אין כאן איסור לשון הרע, ומאיזה פסוק לומדים זאת. (6 נק')

12 שירה שמעה שחברתה הטובה עומדת להכניס כסף ל"עסק" משותף עם אדם ששירה יודעת בוודאות שרימה כבר כמה אנשים. האם מותר לשירה לספר לחברתה? ובאילו תנאים? (כתבו לפחות שני תנאים) **10 נק'**

13 בשיעור, דביר ענה תשובה לא נכונה, ותלמיד אחר צעק: "איזה טמבל, אפילו את זה הוא לא יודע!" וכל הכיתה צחקה.

א. באיזה איסור נכשל התלמיד? כתבו את שם האיסור ואת המקור. **4 נק'**

ב. חז"ל אמרו שהמלבין פני חברו ברבים כאילו שופך דמים. הסבירו את הדימוי. **4 נק'**

ג. ממי בתנ"ך למדו חז"ל ש"נוח לו לאדם שיפיל עצמו לכבשן האש ואל ילבין פני חברו ברבים"? ספרו בקצרה. **4 נק'**